

Dějiny Řecka I - seminář

---

3. HODINA

PLÚTARCHOS, ŘECKÁ SPOLEČNOST

Πλούταρχος

Řec. Πλούταρχος

1.–2. stol. nl. (cca 46 – po 120)

Chairóneia, Boiótie

Z prominentní rodiny (otec Autobúlos, dědeček Lampriás), studium v Athénách

Římské období, římský občan (Plu. *Oth.* 14.1)

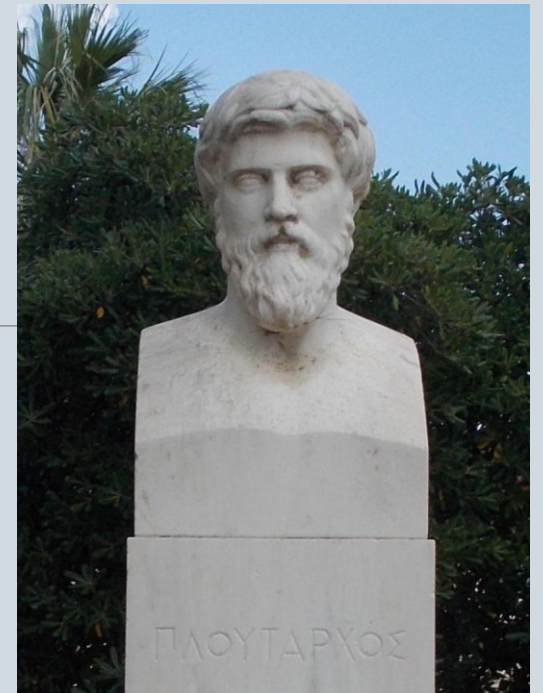
Filosof (platonismus), historik, politik, kněz, životopisec, esejista

Cestování po říši, politická kariéra (Traian, Hadrian), romanofil

Kněz v Delfách (*Mor.* 27, 28, 54)

Úřady v Chairóneii (archón, pořádání pýthijských her)

Autor mnoha děl (227) – *Životy římských císařů, Životopisy slavných Řeků a Římanů, Moralia*

Výroky králů a velitelů (Βασιλέων ἀποφθέγματα καὶ στρατηγών/regum et imperatorum apophthegmata)

Věnování císaři Traianovi

Persie, Egypt, Řecko, další země, Římané

Výroky, citáty

Krátké příběhy z životů králů a velitelů – morální stránka

Plútarchos a Sparta

Jeden z hlavních pramenů k dějinám Sparty (+Xenofón)

Výroky Spartánů, Spartské zákony, Výroky spartských žen, životopisy (Lykúrgos, Lýsandros, Agésiláos II., Ágis IV., Kleomenés III.)

Navštívil Spartu

Několik století po popisovaných událostech (ne nutně zcela pravdivé, idealizace?)

Xenofón – *Ústava Spartánů*, životopis Agésiláa, *Hellénika*

Nýroký Spartánŭ (Ἀποφθέγματα Λακωνικά/aporhthegmata Laconica)

Leónidás - *πάλιν δὲ τοῦ Ξέρξου γράψαντος, 'πέμψον τὰ ὄπλα,' ἀντέγραψε, 'μολῶν λαβέ.*

τοῖς δὲ στρατιώταις παρήγγειλεν ἀριστοποιεῖσθαι ὡς ἐν Ἄιδου δειπνοποιησομένους. (Cic. Tusc. 1.42)

λέγοντος δέ τινος, 'ἀπὸ τῶν ὀιστευμάτων τῶν βαρβάρων οὐδὲ τὸν ἥλιον ἰδεῖν ἔστιν,' 'οὐκοῦν,' ἔφη, 'χάριεν, εἰ ὑπὸ σκιᾷ αὐτοῖς μαχεσόμεθα.' (Hdt. 7.226)

Ágis II. - *οὐκ ἔφη δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐρωτᾶν πόσοι εἰσὶν οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ ποῦ εἰσὶν*

πυνθανομένου δέ τινος πόσοι εἰσὶν οἱ Λακεδαιμόνιοι, 'ὅσοι ἱκανοί,' εἶπε, 'τοὺς κακοὺς ἀπερύκειν'

Agésiláos - *ἄλλου δὲ ἐπιζητοῦντος διὰ τί ἀτειχιστος ἡ Σπάρτη, ἐπιδείξας τοὺς πολίτας ἐξωπλισμένους 'ταῦτά ἐστιν,' εἶπε, 'τὰ Λακεδαιμονίων τείχη.'*

Lykúrgos

Απον. - ἄλλος πυθομένου τινός, 'διὰ τί ἐγχειριδίους βραχέσι χρῆσθε;' 'ἵνα πλησίον,' εἶπε, 'τοῖς πολεμίους εἰς χεῖρας ἴκωμες.

ἐπεὶ δὲ ἰδὼν τις ἐν πίνακι γραπτῷ Λάκωνας ὑπὸ Ἀθηναίων σφαττομένους ἔλεγεν, 'ἀνδρεῖοι γ' Ἀθηναῖοι,' Λάκων ὑποτυχῶν, 'ἐν τῷ πίνακι,' εἶπε.

Φιλίππου γράφοντος, ὅτε εἰς τὴν χώραν αὐτῶν παρεγένετο, πότερον βούλονται φίλιον ἐλθεῖν ἢ πολέμιον αὐτόν, ἀντεφώνησαν, 'οὐδέτερον.'

καὶ πάλιν γράψαντος αὐτοῖς τοῦ Φιλίππου 'ἂν ἐμβάλω εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἀναστάτους ὑμᾶς ποιήσω, ' ἀντέγραψαν 'αἶκα.' (Ο νύřečnosti)

Νύroky spartských žen (Λακαινῶν ἀποφθέγματα/Lacaenarum apophthegmata)

Gorgó

'Ἐρωτηθεῖσα δὲ ὑπὸ τινος Ἀττικῆς, "διὰ τί ὑμεῖς ἄρχετε μόναι τῶν ἀνδρῶν αἱ Λάκαιναι;" "ὅτι," ἔφη, "καὶ τίκτομεν μόναι ἀνδρας.,"

Απον. - Ἄλλη προσαναδιδοῦσα τῷ παιδί τὴν ἀσπίδα καὶ παρακελευομένη, "τέκνον," ἔφη, "ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς."

Spartské zvyky (Τὰ παλαιὰ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπιτηδεύματα /Instituta Laconica)

Strava – černá omáčka (μέλας ζωμός), staří muži nejedli maso, velmi nuzná strava, malé příděly, uměřené pití

Chodí potmě

Výuka k poslušnosti, úcta ke starším

Pederastrie - ne

Chlapci – krádeže, nesmí být chyceni

Písňe, hudba

Žádné cestování, cizinci ne do Sparty

Červené oděvy

Proti hromadění bohatství

Xenofón

Ústava Lakedaimonských

15 kapitol

13 – zákony, zvyky ve Spartě, 2 – úpadek

Proč je/byla Sparta úspěšná? – Lykúrgovy zákony

Silné ženy rodí silné děti

„Dráb“ nad výchovou chlapců, tresty, průběh výchovy

Společné hostiny

Zákaz obchodování, přísná poslušnost, zbabělost se trestá

Popis vojenského rozestavení, systému, táboření

Tehdy x dnes

Literatura

Plútarchos. (2015). *O historii*, Praha: Arista.

Plútarchos. (2014). *O politické činnosti*, Praha: Arista.

Plútarchos. (2013). *O strachu z bohů: řecko-české vydání*, Praha: Oikoymenh.

Plútarchos. (2006). *Proč už Pythie nevěští ve verších*, Praha: Oikoymenh.

Plútarchos. (1995). *O delfském E*, Praha: Herrmann.

Plútarchos. (1987). *O lásce a přátelství*, Praha: Svoboda.

Richter, D. S. (2001). Plutarch on Isis and Osiris: Text, Cult, and Cultural Appropriation. *Transactions of the American Philological Association*, 131, 191-216.

Bowen, A. (Ed.). (1992). *Plutarch: Malice of Herodotos*. Liverpool: Liverpool University Press.

Beck, M. (2014). *A Companion to Plutarch*. Malden, MA; Oxford; Chichester: Blackwell.

Talbert, R. J. A. (1988). *Plutarch on Sparta*. London: Penguin Books.

Řecká společnost

Občanství

Svobodní:

Plnoprávní

Neplnoprávní

Ženy

Děti

Cizinci

Otroci

Dělení společnosti

Plnoprávní – podíl na vládě, majetek, půda (*kléros*), svobodní

Cizinci – *xenoi, metoikoi* – také povinnosti

Athény – 4 třídy (*pentakosiomedimnoi, hippeis, zeugítai, thétes*), občan narozením, jmenováním; syn zapsán do fýly, 18 let občan (zapsán do dému), 2letý výcvik (*efébia*), *ekklésia*, soud, sňatek, vlastnictví, leitúrgie, volen do úřadu od 30 let

Sparta – *homoioi (Spartiátai), perioikoi* (nepln.); Sparťan – *agógé*, 30 let občan, stálý vojenský výcvik, *syssítie, apellá, eforát, gerúsia*

Práva bylo možné ztratit – *atímia*

Otroctví - *δοῦλος (dúlos)*

Různá povolání – zemědělství, doly, pomocníci v domácnosti, specializované práce, zákaz politické činnosti

Osobní x veřejné vlastnictví

Z Řecka i odjinud

Koupení, prodání, půjčení, narození, dluhy

Přirozené (Aristotelés, *Politika* 1254b27–33), *ktéma empsýchon*

Azyl v chrámech

Záleželo na původu, pohlaví, profesi, věku – různá cena

Možnost vykoupení, propuštění

Heilóti (εἰλωτες)

Z Lakónie, Messénie

Veřejné vlastnictví Sparťanů

Rozdělování jednotlivých občanům

Celé rodiny

Připoutání k půdě, zemědělci

Messénské války

Každoroční vyhlašování války, ponižování, *krypteia*

I v armádě – pomocníci, lehkooděnci

Podobné i jinde v Řecku – *penesti* v Thessalii, *kláróti* na Krétě

Athény

Běžně v domácnostech (3–4)

Možnost propuštění, vykoupení

Ve válce nosiči, pomocníci, příp. i v boji

Nakládání s otroky – zcela záleželo na pánovi

Nesměli být zabíjeni

Hektémoroi

Dlužní otroctví

U soudu zastupován pánem, mučení u výslechu

Rodina (*oikos, οἶκος*) – dům, domácnost, všichni členové a majetek

V čele *kýrios*

Péče o majetek, domácnost, kult, zastupuje veřejně

Přijetí dětí do rodiny – bylo dovoleno je odložit

Dědické právo (pro dceru – *epikléros*)

Ženy

Rozdíly podle měst

Bez politických práv

Péče o domácnost a děti

Dohodnuté sňatky, věno

Rozvod byl možný

Vlastní části domu

Málo vychází z domu

Kněžské úřady, slavnosti – velmi prestižní, čistě ženské slavnosti - Thesmoforie

---

Sparta

Větší svoboda

Mohly vlastnit majetek, dědit

Lepší vzdělání

Společná cvičení

Vedení domácnosti

Literatura

- Fisher, N. (2006). Citizens, Foreigners and Slaves in Greek Society. In K.H. Kinzl (Ed.). *A Companion to the Classical Greek World*. (pp. 327–349). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Pomeroy, S.B. (2006). Women and Ethnicity in Classical Greece: Changing the Paradigms. In K.H. Kinzl (Ed.). *A Companion to the Classical Greek World*. (pp. 350–366). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Kellogg, D. L. (2021). Population and Social Structure. In J. Neils & D. K. Rogers (Eds.), *The Cambridge Companion to Ancient Athens* (pp. 159–172). Cambridge: Cambridge University Press.
- Patterson, C. B. (2021). The Athenian Family. In J. Neils & D. K. Rogers (Eds.), *The Cambridge Companion to Ancient Athens* (pp. 173–187). Cambridge: Cambridge University Press.
- Gabrielsen, V. (2004). La piraterie et le commerce des esclaves. In E. Erskine (Ed.). *Le Monde hellénistique. Espaces, sociétés, cultures. 323-31 av. J.-C.* (pp. 495–511). Rennes: Presses Universitaires de Rennes.
- Cox, C. A. (1998). *Household Interests: Property, Marriage Strategies, and Family Dynamics in ancient Athens*. Princeton: Princeton University Press.
- Hunt, P. (2018). *Ancient Greek and Roman slavery*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.